

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Devarim

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

זט האר

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8969

ראה טו טו

את-דמו לא תאכל על-הארץ
תשפכנו כמים: פ

טו (א) שמור את-חדש האביב
ועשית פסח ליהוה אלהיך כי
בחדש האביב הוציאך יהוה
אלהיך

חרגום אשכנז פד

זיין בלוט דארפסט דיא ניכט
עססען, זאנדערן מוסט עס
אויף דיא ערדע גיעסען וויא
וואססער.

טו (א) נים דען ארענמא-
נאט אין אכט, דאס דוא
אין דעמועלבען דעם עוויגען
דיינעם גאטטע צו עהרען, דאז
פסח פערריכטעסט; דען אים
ארענמאנאטע האט דך דער עוויגע דיין גאטט אין איינער נאכט אויס מצרים ענטלאס-
סען

חרגום אונקלוס

מביא ואילא: (נג) לחוד ית דמיה לא
תיכול על ארעא תשדיניה במיא:

טו (א) טר ית ירקא דאביבא ותעביד פסחא
קדם יי אלהך ארי בירקא דאביבא
אפקך

ר ש י

הנא מכלל איסור הוא שהרי קדש ונשחט
בחוק בלא סדיון ונאכל יכול יהא אף הדם
מותר ת"ל רק את דמו לא תאכל:
טו (א) שמור את חדש האביב - מקודש
בוואו שמור שיהא ראוי לאביב
להקריב צו את מנחת העומר ואס לאו
עבר

ב א ו ר

טו (א) שמור את חדש האביב, קרא שם לחדש פראשון בל"ה, צעבור שברוב השנים יהיה
בו האביב, כי שמות החדשים ניסן סיון גם בסלו טבת אדר הנזכרים במקרא, אינם
לשון הקודש, ומלאנו זיו ואיתנים ונול. ורבותינו ז"ל אמרו שמור את חדש האביב הסתכל קודם
בוואו שיהיה ראוי לאביב, להקריב צו מנחת עומר, ואס לאו עבר השנה. ויזכור המודש ולא
יזכור יום עשיית הפסח, וכן בשאר המועדים לא יבאר הלכתם ודינם אבל יקבר בכלם, כי כבר
מלות הרגלים מבוטאות. (מדברי הרמב"ן): לילה, הו"אך מתחת רשות פרעה, כי ממחרת הפסח
לאו, אלא שבליה נתן להם פרעה רשות ללאת, שנאמר ויקרא למשה ולאהרן לילה (שמות י"ב
ל')

ה מ ע ר

טו (א) שמור את חדש האביב, הנה הזכיר ממועדי ה' רק שלש רגלים פסח, שבועות,
וסוכות, והשמיט ר"ה ויו"ט הכ (אף כי הוא שבת שבתון וקדוש מאלד), כי כל המלות
הנזכרים במשנה תורה הנה אף אשר תכליתם אושר האומה בכללה כאשר בארנו פעמים;
ולזה הזכיר אף שלש רגלים שבהם יתאספו יחדיו שבעייה בהמון חוגג ויודו לה' חסדו אשר עשה עם
ישראל, כי עי"ז יתעורר בלבנם אהבת רעים ודבקות בארץ אבותם, וזה יסוד מוסד להללחת
המדיני כנודע; אולם בר"ה וי"ב לא היה מן החיוב לעלות לרגל ועוד נאמר שיען סבות
שלשת המועדים האלה מקורם בתולדות האומה ואודותיה כי פסח הוא מועד לאתם מארץ
מצרים, ושבועות הוא זכר ליום הנבחר צו הבדילנו מכל העמים להיות לו לעם סגולה,
וסוכות כי בסכות הושבתי את בני ישראל אף הוא חג האסיף שבו ישמחו כל העם, ולכן נשנו אף אלה
החגים כאן, אבל בר"ה וי"ב לא בא בתורה שהמה זכר ליציאת מצרים. והנה לא הזכיר
בפסח וסכות את יום החג כי זה היה נודע לכל שומעיו (רק בשבועות לוח שבועה שבועות תספר
לך וכו', יען הספירה עלמה היא מזה נאשר בא בקבלה) אף הזהירם במלות התלויות גם.
ובחח

אלהיה ממצרים לילה: (ב) וזבחת
 פסח ליהוה אלהיה צאן ובקר
 במקום אשר יבחר יהוה לשכן
 שמו שם: (ג) לא תאכל עליו
 חמץ שבעת ימים תאכל עליו
 מצות לחם עני כי בחפזון יצאת

סעו: (ב) צום פעסטע פסח
 שלאפטעסט דוא דעם עויגען
 צועהרען אן דעם ארטע, דען
 ער ערוועהלן ווירד זיינען נאמן
 דאזעלבסט רעזידירן צו לאסען,
 פערשיערענע אפפער פאקליי-
 נעם פיעהע אדער רינדפיעה ;
 (ג) דאכייא זאלסט דוא ניכטס
 געזייערטעס עססען, זיעבען
 טאגע זאלסט דוא לויטער

אונגעזייערטעס כראך דעם עלענדעם עססען; דען דוא ביזט מיט איילפערטיגקייט אויס

מארץ
 מצרים

תרגום אונקלוס

ר ש י

אפקד יי אלקד ממצרים ועבד לך גסון
 בליליא: (ב) והבום פסחא קדם יי אלקד
 מן בני ענא ונקסת קודשיא מן תורי
 באהרא די יחרעי יי לאשראה שכינתיה תקון:
 (ג) לא תיכול עלוהי חמיע שבעא יומין
 תיכול עלוהי פמיר לחים עני ארי בבחילוי

עבר את השנה: ממזרים לילה. והלא
 ביום ילאו שנאמר ממחרת הפסח ילאו בני
 ישראל וגו' (במדבר ל"ג) אלא לפי שנלילה
 נתן להם פרעה רשות ללאת שנאמר
 ויקרא למשה ולאהרן לילה וגו' (שמות
 י"ב): (ב) וזבחת פסח לה' אלהיך לאן.
 שנאמר מן הכבשים ומן העזים תקחו (סג);
 ובקר. תזבח לחגיגה שאם נמנו על הפסח
 חבורה מרובה מביאים עמו חגיגה כדי
 שיהא נאכל על השבוע ועוד למדו רבותינו

דברים הרבה מכסוק זה: (ג) לחם עוני. לחם שמוכר את העוני שנתענו במזרים: כי בחפזון יצאת

נשקחא

ב א ו ר

ל': (ב) פסח, חג הפסח, וכן הוא בתרגום אשכנזי, כי לא יתכן להיות פסח ממש, לפי שאמר
 אחר כך ובקר, ופסח אינו בא אלא מן הכבשים או מן העזים, לכן הוא חג הפסח, והטעם לאן
 לקרבן פסח, ובקר זבח לחגיגה ולשלמים: (ג) לא תאכל עליו חמץ, שלא ימלא חמץ זבת
 שחיטת הפסח (הראב"ע). והוא נשעת רבי יהודה, דאמר חמץ לפני זמנו דאורייתא בלא תעשה,
 והוליא ממלת עליו, שהוא סובר דקאי על שחיטת הפסח, וכן פסק הרמב"ם ז"ל. והרמב"ן ז"ל
 פסק ברבי שמעון דאמר בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו, ודריש ליה מדכתיב לא
 תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, שאין אסור החמץ אלא בזמן אכילת המלה,
 ולדידיה מלת עליו שנה על אכילת הפסח, וכן איתא בירושלמי בהדי' שנה נחלקו רבי יהודה ורבי
 שמעון, וכן כתב הרמב"ן בפירוש התורה, כי לא הזכיר בפרשה זאת יום ארבעה עשר ושחיטת
 הפסח כלל, אבל הזכיר עשיית הפסח בלילה, כלומר אכילתו ואכילת המלה עליו. והטעם כי
 שחיטת הפסח והקרבנות בארבעה עשר היא מצות הקרבנות והזכיר אותה בתורת הקרבנות ולא
 החזירה כאן. וכן הוא בתרגום אשכנזי: לחם עני, לזכרון העוני והשעבוד, ומלות לזכרון הגאולה
 הנמחרת

ה מ ע ר

(ב) וזבחת פסח, הנה אין זכר מכל קרבנות חובה בספר הזה רק קרבן פסח לבד, כי לכהני'
 לא היה כן הצורך לשנות להם הדבר פעמים, כי כהנים זריזים הם גם שם מזה לפניהם את
 ספר התורה, אלא הפסח שהביא כל איש בידו וגם חידש בו שאסור לזכות באחד שעריך הזכיה
 ולזה לא באו כאן מצות התלויות בפסח כי אם יבואו לירושלים כבר זרו אותם הכהנים והלוים
 את

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-
יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי
חַיֶּיךָ: (ד) וְלֹא יִרְאֶה לְךָ שְׂאֵר
בְּכָל-גְּבֻלְךָ שְׁבַעַת יָמִים וְלֹא-
יִלִּין מִן-הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְב
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְבָקָר: (ה) לֹא תֹכַל
לִזְבַּח אֶת-הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ

אשר

תרגום אשכנזי פה

מצרים געגאנגען, דאמיט דוא
אלוא צייט דיינעם לעבענס דיך
דעם טאגעס עראינגערסט,
דא דוא אויס מצרים געגאנג-
גען ביזט. (ד) וועבען טאגע זאלל
אין אללען דיינען גרענצען קיין
זויערטייג געזעהען ווערדען;
אויך זאלל פאן דעם פלוישע
דא דוא אם אבענדע דעם
ערשטען טאגעס אפפערסט,
ניכטס איבער נאכט ביז אם
מארגען בלויבען. (ה) דוא

דארפסט אבער דאן פסח אפפער ניכט אין אירגענד דער טהארע פערריכט-

טען

תרגום אונקלוס

ר ש י

נפקתא מארעא דמצרים בדיל דתדכר ית
יום מפקתא מארעא דמצרים כל יומי חייך:
(ד) ולא יתחזי לך חמיר בקל תחומך שבועא
יומין ולא יבית מן בקרא די תפוס ברמשא
ביומא קדמאה לצפרא: (ה) לית לך רשו
למכס ית פסקא בתרא מקרוך די יי אלקה

יהב

ילאת. ולא הספיק בנקס להחמין וזה
יהיה לך לזכרון וחפזון לא שלך היה
אלא של מצריים שכן הוא אומר ותחזק
מצרים על העם וגו': למינן תזכור. ע"י
אכילת הפסח והמלה את יום לאתך: (ד) ולא
ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום
הראשון לבקר. אזרהה למותיר בפסח
דורות לפי שלא נאמר אלא בפסח מצרים
ויום ראשון האמור כאן הוא י"ד בניסן
כמה דאת אמר אך ביום הראשון תשביתו
פסח והתחיל לדבר בחוקות שבעת ימים
ננון שבעת ימים מצות תאכלו ולא יראה לך שאור
בכל גבולך הוטרך לפרש באיזו זביחה הוא
מוזיה שאם כתב ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב
שבעה בכל תותירו ואינן נאכלין אלא ליום ולילה
לכך כתב בערב ביום הראשון. דבר אשר
במניגת י"ד הכתוב מדבר ולמד עליה שנאכלת לשני ימים
והראשון האמור כאן ביום טוב הראשון
הכתוב מדבר וכן משמעו של מקרא בשר חגיגה
אשר תזבח בערב לא ילין ביום טוב הראשון
עד בקרו של שני אכל נאכלת היא בארבעה עשר
ובחמשה עשר וכך היא שנויה במסכת פסחים:
בערב

ב א ו ר

הנמחרת וזהו טעם כי בחפזון ילאת וגומר: כל ימי חייך, בכל שנה ושנה: (ד) אשר חזבח
בערב, כבר הזכרנו במקום אחר שאין מלת זביחה במקרא על השחיטה לבדה, כי אם על עשיית
הזבח

ה מ ע ר

את המעשה אשר יעשו, ומטעם ההוא בעלמנו לא זכר איסור עשיית מלאכה ב"ט; אך איסור
אכילת חמץ ובל יראה שנוהג כל שבעה וגם לריק לבאר החמץ טרם לאת מביתו וכפלו ואמר
ולא ילין מן הבשר וכו' (שלפי דעת כל מפרשי הפסח וקלת מחמיו ז"ל הכוונה על ק"פ),
לפי שגם זה הדין היו לריבין לדעת טרם עלותם, שמה למען ידעו למנות עליו מבסת נפשות
שלא יותירו ממנו עד בקר.

תרגום אשכנזי

ראה טז

אשר יהוה אלהיה נתן לך: (ו) כי
אם אל המקום אשר יבחר
יהוה אלהיה לשכן שמו שם תזבח
את הפסח בערב כבוא השמש
מועד צאתך ממצרים: (ז) ובשלת
ואכלת במקום אשר יבחר
יהוה אלהיה בו ופנית בבקר
והלכת לאהליה: (ח) ששת ימים

טען, ד"א דער עוויגע דיין
גאטט דיר איינביט; (ו) זאגט
דערן אן דעם ארטע, דען דער
עוויגע דיין גאטט ערוועהלען
ווירד, זיינען נאמען רעזידע
רען צו לאססען דארט זאללסט
דוא דאז פסח-אפפער האלטען
דעם אבענדס, ביי זאגנענע
אונטערנאנג, אום ד"א צייט
דא דוא אויס מצרים ענטלאסט
סען ווארדען. (ז) דוא זאללסט
עס נעהמליך גאר מאכען אונד
פערצעהרען אן דעם ארטע,
דען דער עוויגע דיין גאטט
ערוועהלען ווירד, דעם מארג-

תאכל

גענס דארויף קאננסט דו דך ווענדען, אונד נאך הויזע ריזען. (ח) נאכדעם דוא זעסט

טאגע

תרגום אונקלוס

ר ש"י

יהיב לך: (ו) אלהן באחרא די יתרעי יי
אלהך לאשראה שכינתיה תמן תבוס ית
פסקא ברמשא פמיצל שמשא זמן מפקד
ממצרים: (ז) ותבשל ותיכול באחרא די
יתרעי יי אלהך ביה ותתפני בצפרא ותהך
למשבגך: (ח) שתא יומין תיכול בפירא

(ו) בערב כבא השמש מועד לארך
ממרים. הרי שלשה זמנים חלוקים ב-רב
משש שעות ולמעלה זנחהו וכבא השמש
תאכלהו ומועד לארך אתה שורפהו כלומר
נעשה נותר וילא לבית השמים: (ז) ובשלת.
זהו כלי אש שאף הוא קרוי בשול: ופנית
בבקר. לבקר של שני מלמד שטעון לילה
ליל של מוצאי י"ע: (ח) ששת ימים תאכל
מזות. ובמקום אחר הוא אומר ששעת
ימים

וביומא

ב א ו ר

הזבח שהיא שחיתת השלמים והקרבתם ואכילתם, מעתה יאמר שלא ילין מבשר הפסח, שעשה
זבח בערב של יום הראשון של חג, שהוא ליל ארבעה עשר, עד הבוקר של יום חמשה עשר.
וכן גם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש, השעור תעשה זבח הפסח, וקאי על אכילתו שהוא
בלילה, כמו שהוא מבאר והולך ובשלת ואכלת. וכן מתורגם בלשון אשכנזי: (ו) מועד צאתך
ממצרים, שב אל פסח, כי מועד חדש האביב ילאו ממרים, ואינו דבק עם כבוא השמש,
(הראב"ע). והוא סותר להנחת הטעם, כי הוא דבק בטעם עם כבוא השמש, ומלת בערב
מובדלת באחנה. וכפי מה שכתבתי אין צריך לזה, כי זמן אכילת פסח בלילה והלילה הוא
ילאו ממרים, כמו שאמר הוציאה ה' אלהיך לילה. ועל הדרך הזה מתורגם בלשון אשכנזי,
ותרגם לאתך (ענטזאסטען ווארדען), כמו הוציאה הכתוב למעלה. והכוונה על הרשות שנתן
להם ללכת בלילה: (ז) ובשלת, באש (כלי), כמו ויבשלו את הפסח באש (דברי הימים ב' ל"ה
י"ג), והזכיר ובשלת שלא יאכלנו מי. (הראב"ע): ופנית בבקר והלכת לאהליך, אין הכוונה
שילך ביום הקודש אל ביתו ואלו דוקא, כמו שאמר הראב"ע בשם המכחישים, כי אם שיפנה
מירושלים ללכת לאהלו, באשר הוא, אם הוא קרוב יגיע לשם ביום טוב, ואם לא, על כל פנים
הלך מול אהלו ביום טוב, ומשם ילך אל אהלו בחול, והעקר שאינו צריך להתעכב בירושלים כל
ימי הפסח: (ח) ששת ימים, אמרו הקדמונים מהחל חרמש (שהוא יום שני לפסח והנה הם
שבעה)

האכל מצות וביום השביעי
עצרת ליהוה אלהיך לא תעשה
מלאכה: (ט) שבעה
שבעת הספר לך מההל חרמש
בקמה תחל לספר שבעה
שבעות: (י) ועשית חג שבעות
ליהוה אלהיך מסת נדבת ידך
אשר תתן כאשר יברכה יהוה
אלהיך

טאגע אונגעווייערטעם בראך
געגעססען, פֿייערסט דוא
צום בעשלוכסע דען זיעבענטען
טאג, דעם עוויגען דיינעם
גאָטמע צו עהרען, אונד
דאָרפֿסט קיינע אַרבייט פֿער-
ריכטען. (ט) זיעבען וואָכען
זאָלסט דוא צעהלען; אונד
צוואַר פֿאָן דעם טאָגע אָן, דאָ
צוערשט דיא זיכעל אָן דיא
זאָט געבראַכט ווירד, פֿענגרט
דוא אָן זיעבען וואָכען צו צעה-
לען. (י) אַלסדאָן זאָלסט
דוא, דעם עוויגען דיינעם

גאָטמע צו עהרען דאָן וואָכענפֿעסט פֿייערן, אונד נאָך מאַסנאַבע דעם פֿערמעגענס,
מיט וועלכעם דיך דער עוויגע דיין גאָט זעגען ווירד, איינע פֿריוויליגע גאַבע ברינ-
גען

ר ש י

ימים שבעה מן היסן ושעה מן הקדש.
ד"א למד על אכילת מנה בשביעי שחינה
חובה ומכאן אתה למד לשבת הימים שהרי
שביעי בכלל היה ויחא מן הכלל ללמד
שאין אכילת מנה זו אלא רשות ולא ללמד
על עולמו יחא אלא ללמד על הכלל כולו
יחא מה שביעי רשות אף כולם רשות חוץ
מלילה הראשון שהכתוב קבצו חובה שאמר
בערב תאכלו מכות: עזרת לה' אלהיך.
עלור עומך מן המלאכה. דבר אחר
כנוסיה של מאכל ומשתה לשון נעברה
נא אותך (זופטים י"ג): (ט) מהחל חרמש בקמה. משקלר העומר שהיא ראשית הקליר: (י) מסת
נדבת ידך. די נדבת ידך הכל לפי הברכה הבא שלמי שמחה וקדש קרואי' לאכול:
לוי

תרגום אונקלוס

וביומא שביעאה בניש קדם יי אלהיך לא
תעביד עבדא: (ט) שבעא שבועין תמני
לך משריות מגלא בחעד עומרא דארמוחא
השרי לממני שבעא שבועין: (י) ותעביד
חגא דשבעיא קדם יי אלהיך מסת נדבת
ידך די תתן כמא די יברכיקך יי אלהיך:
וחדדי

ב א ו ר

שבעה), ויתכן להיות כי וביום השביעי דבק עם ששת ימים (ששת ימים תאכל מלות וגם ביום
השביעי), והבדילו מפאה אל פאה אחרת להזהיר לא תעשה מלאכה (כלומר וביום השביעי דבק
לפניו ולאחריו), (הראב"ע). ולפי דעת המתרגם האשכנזי שער הכתוב כך הוא, אחר שתאכל
מלות ששת ימים תעשה עוד עזרת ביום השביעי: עצרת, עלור עומך מן המלאכה, דבר אחר
לשון כנוסיה של מאכל ומשתה, לשון נעברה נא אותך, (רש"י) וכן ת"א. אבל המעיין בבאורי על
ועבר את השמים (לעיל י"א י"ז) יראה שאין פירוש נעברה נא מענין כנוסיה וחברה, אבל כל
לשון עלר הוא סגירה ומניעה שלא יחא דבר מה חוץ מגדרו ומגבולו, ומענין זה תרגמו כאן
המתרגם האשכנזי, שיום השביעי הוא עולר וסוגר את כל ימי החג, כלומר שעם יום השביעי יכלו
ימי החג ולא יהיו עוד: לא תעשה מלאכה, ולא אמר כל מלאכה, והטעם מלאכה עבודה,
ונמקום שאמר כל מלאכה, שם כתוב אך דבר אשר יאכל לכל נפש וגומר: (ט) מהחל חרמש
בקמה, כתרגומו, כי העומר נקרא ראשית קלירכס (הראב"ע) וכן הוא בספרי ונמנחות (ע"א):
(י) מסת, דגשת הסמ"ך להתבלע הנו"ן, והמלה מגזרת נס, כטעם הרמת יד, (הראב"ע).
ואולם

תרגום אשכנזי

ראה טו

אלהיה: (יא) ושמהת לפני ויהוה
אלהיה אתה ובנה ובהת ועבדת
ואמתה והלוי אשר בשעריך
והגר והיתום והאלמנה אשר
בקרבת במקום אשר יבחר
יהוה אלהיה לשכן שמו שם:
(יב) וזכרת כי עבד היית במצרים
ושמרת ועשית את החקים
האלה: פ

גען. (יא) אונד פאר דעם
עוויגען דיינעם גאטטע פראה-
ליך זיין, דוא, דיין זאָהן אונד
דיינע מאַכטער, דיין קנעכט
אונד דיינע מאַגד, וויא אויך
דער לוי, דער אין דיינען טהאָרן
איזט, אונד דער פֿרעמדע,
וויאזע אונד וויטווע, דיא בייא
דיר זינד, אן דעם אָרטע,
דען דער עוויגע דיין גאטט
ערוועהלען ווירד, זיינען נא-
מען רעזידירען צו לאַססען.
(יב) בעדענקע, דאָס דוא אין
מצרים קנעכט געוועזען ביזט,
אונד האַלטע זאָרגפֿעלט אַל-
לע ריעזע געזעטצע. (יג) דאָ
פֿעסט דער לויבערהיטטען
זאָללסט דוא זיעבען טאָגע
פֿייערן, ווען דוא אויס דיינער
טעננע אונד אויס דיינער קעל-
טער איינגעזאממעלט האַבען ווירסט.

(יג) חג הסכת תעשה לך שבועת
ימים באספק מגרנת ומיקבת:
(יד) ושמת בחג אתה ובנה

מטעם

ובחך
דוא
והיית

ר ש י

תרגום אונקלוס

(יא) ותחיי קדם יי אלהי את וברך וברך
ועבדך ואמתך וליואָה די בקרוב וגיורא
ויחמא וארמלסא די יבנה באַתרא די יחרעי
יי אלהי לאַשראָה שְׂכִינְתִּיהָ תָּמִיד: (יב) ותדבר
ארי עבדא הויהא במצרים ותטר ותעביד
ית קמיא האלין: (יג) חגא דמטליא תעביד
לך שבועא יומין במכנשא מאדרך
וממעצרתך: (יד) ותחיי בחג את וברך
ובהתך

(יא) לוי גר יתום ואלמנה. ארבע' שלי
כנגד ארבע' שלך בך ובתך ועבדך ואמתך
אס אתה משמח את שלי אני משמח את
שלך: (יב) וזכרת כי עבד היית וגומר.
על מנת כן פדיתך שתשמור ותעשה החקי'
האל: (יג) באספק. בזמן האסיף שאתה
מכניס לבית פירות הקץ. ד"א באספק
מגרנך ומיקבך למד שמסכבין את הסכה
בפסולת גרין ויקב:
והיית

באור

ואולם רש"י והרשב"ם פתרו לפי ענינו מסת, די, וכן הוא בתרגום אשכנזי: (יב) וזכרת כי
עבד היית, דבק עם עבדך ואמתך (שפסוק ושמת), (הראב"ע). והרמב"ן כתב והנכון שהוא
כפשוטו שתלמוד החקים האלה אשר לך האדון הסודך מבית עבדים, וכן הזכיר בקדוש היום הזה
זכר ליולדת מלרים עד כאן: (יג) באספק מגרנך, הנה חודש האביב, מהחל חרמש בקמה,
ובאספק מגרנך ומיקבך הם זמני החגים באמת שיסמחו ישראל בכל הטוב אשר נותן ה' ולהודות
עליו, והו עעם עליית הרגל ולכן לא הזכיר כאן יום התרועה ולום העשור, וכן דעת הרמב"ן:
כי

וּבְתַף וְעִבְדָהּ וְאָמְרָהּ וְהִלְוִיהָ
וְהִגְרָ וְהִתְוֹם וְהָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיהָ: (טו) שְׁבַעַת יָמִים תַּחַג
לַיהוָה אֱלֹהֶיהָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר--
יִבְחַר יְהוָה כִּי יִבְרַךְ יְהוָה אֱלֹהֶיהָ
בְּכָל תְּבוּאָתָהּ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ
וְהִיִּית אֵת שְׁמָחָ: (טז) שְׁרֹושׁ
פְּעָמִים | בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל--
זְכוּרָה אֶת־פָּנָי | יְהוָה אֱלֹהֶיהָ
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמִּצּוֹת
וּבְחַג הַשְּׁבָעוֹת וּבְחַג הַסִּכּוֹת
וְלֹא יִרְאֶה אֶת־פָּנָי יְהוָה
רִיקָם: (יז) אִישׁ כְּמַתְנַת יָדוֹ

דוא, דיין זאהן, דינע טאָס-
טער, דיין קנעכט, דינע מאַגד,
וויא אויך דער לוי, וואַזע אונד
דיא וויטווע, דיא אין דינען
טהאַרען זינד. (טו) זיעבען
טאַגע זאַלסט דוא דעם עווי-
גען דינעם גאַטטע צו עה-
רען, אַז דעם אַרטע, דען ער
ערוועהלען ווירד, פֿייערן, דען
דער עוויגע דיין גאַטט ווירד
דיך זענגען אין דעם איינקאַמ-
מען דינער לאַנדפֿריכטע,
אונד אין אַללער אַרבייט דיי-
נער הענדע, זאָ דאַס דוא
דיך ווירסט דעם פֿערגניגען אי-
בערלאַססן קעננען. (טז) דרייא
מאַהל אים יאַהרע זאַלל אַל-
לעם מענגליכע בייא דיר פֿאַר
דעם עוויגען דינעם גאַטטע
ערשיינען, אַן דעם אַרטע,
דען ער ערוועהלען ווירד; נעמ-
ליך אַם פֿעסטע דעם אוינגעווי-

כרכת

ערטען בראַדעם, אַם וואַכענפֿעסטע, אונד אַם לויבערהיטטען = פֿעסטע; מאַן זאַלל אַבער
פֿאַר דעם עוויגען ניכט לעער ערשיינען. (יז) יעדער נאָך ווינער גאַבע, נאָך פֿערהעלטניס
דעם

תרגום אונקלוס

וּבְתַף וְעִבְדָהּ וְאָמְרָהּ וְהִלְוִיהָ
וְאָרְמֻלְתָּא דִּי בְקֻרְנָה: (טו) שְׁבַעַת יוֹמִין
פְּחוּג קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיהָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ
אַרְי יִבְרַכֵּיהָ יְיָ אֱלֹהֶיהָ בְּכָל עֲלֻלָתָהּ וּבְכָל
עוֹבְדֵי יָדָהּ וְתַחֵי בְרַם חַדְי: (טז) תֵּלַת זְמַנִּין
בְּשַׁתָּא יִתְחַזֵּן כָּל זְכוּרָה קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיהָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי בְּחַג דְּפִטְרִיא
וּבְחַג דְּשִׁבּוּעִיא וּבְחַג דְּמִשְׁלֵיא וְלֹא יִתְחַזֵּן קָדָם יְיָ רִיקָנִין: (יז) גְּבַר כְּמַתְנַת
יְדֵיהָ

ר ש י

(טו) והיית אך שמח - לפי פשוטו אין זה
לשון כווי אלא לשון הכטחה ולפי תלמודו
למדו מכאן לרבות לילי יום טוב האחרון
לשמחה: (טז) ולא יראה את פני ה' ריקס -
אלא הבא עולת ראיה ושלמי חגיגה:
(יז) איש כמתנת ידו - מי שיש לו אוכלין
הרבה

בשתא יתחזון כל זכויה קדם יְיָ אֱלֹהֶיהָ בְּחַג דְּפִטְרִיא
וּבְחַג דְּשִׁבּוּעִיא וּבְחַג דְּמִשְׁלֵיא וְלֹא יִתְחַזֵּן קָדָם יְיָ רִיקָנִין: (יז) גְּבַר כְּמַתְנַת
יְדֵיהָ

ב א ו ר

(טו) כי יברכך, הטעם שלא ירבו צעיניך ימי החג והכטול ממלאכה, כי יברכך ה' אלהיך בשפע
רב ואינך לריך לראוג, וזהו והיית אך שמח, לא תהי' כי אס שמח, שלא יתערב שום דאגה
ועלבות בשמחתך, ולזה כוון המתרגם האשכנזי: (טז) אח פני ה', כמו לפני, ויתכן שהוא כמו
עס, כי גם פני הכבוד הם הנראים, כמו שאמר במקום אחר, ולא יראו פני ריקס (שמות
ל"ד ב'): (יז) איש כמתנת ידו, מוסב על יראה, והטעם שיביא כפי הכרכה, לא שיתן כל
אשר

כְּבָרְכַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ
 וְשִׁטְרִים תִּתֶן-לָהּ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ
 אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָהּ
 לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוֹ אֶת-הָעַם
 מִשְׁפַּט-צֶדֶק: (יט) לְאֶתְחַטֵּה
 מִשְׁפַּט לֹא תִכִּיר פָּנִים וְלֹא תִקַּח

דעם זעגענעם, דען דער עוויג
 גע דיין גאטט דיר געשענע
 קעט האבען ווירד.
 (יח) ריכטער אונד בעאמט
 נאך דען שטעממען זאללסט
 דוא אין אללע טהארע דער
 שטעדטע זעטצען, דיא דער
 עוויגע דיין גאטט דיר געבען
 ווירד, דאס זיא דאז פאלק
 נאך דער גערעכטיגקייט ריכט
 טען. (יט) דוא זאללסט דאז
 רעכט ניכט ביגען, קיין אנה
 זעהען דער פערזאן אכטען,
 אונד

שחר

תרגום אונקלוס

ר ש י

יְדִיהָ בְּבִרְכָתָא דִּי אֱלֹהֵי דִּי יְהִיב לָהּ:
 (יח) דִּינִין וּפְרָעָגִין תְּמַנִּין לָהּ בְּכָל קַרְוֵי
 דִּי אֱלֹהֵי יְהִיב לָהּ לְשִׁבְטָךָ וִידוּנֹן יַח
 עֲמָא דִּין דְּקָשׁוּט: (יט) לָא תַּחְלִי דִּין לָא
 תִּשְׁתַּמְדַּע אֲפִין וְלֹא תִקְבִּיל שׁוּחַדָּא אֲרִי
 שׁוּחַדָּא

הרבה ונכסים מרובין יביא עולות מרובות
 ושלמים מרובים:
 (יח) שופטים ושטרים. שופטים. דינין
 הפוסקים את הדין: ושטרים.
 הרודין אחר מלותם שמכים וכופתין במקל
 וכרלועה עד שיקבל עליו את דין השופט:
 בכל שערך. בכל עיר ועיר: לשבטיך.
 מוסב על תתן לך שופטים ושטרים תתן
 לך לשבטיך בכל שערך אשר ה' אלהיך נתן
 לך: לשבטיך. מלמד שמושיבין דינין לכל שבע שבע עיר ועיר: ושפטו את העם וגו'. מנה
 דינין מומזים ולדיקים לשפט לך: (יט) לא תטה משפט. כמשמעו: לא תכיר פנים. אף
 בשעת הטענות אזכרה לדיין שלא יהא רק לזה וקשה לזה אחד עומד ואחד יושב לפי שבאזכרה
 שהדיין מכבד את חבירו מסתמין טענותיו: ולא תקח שחד. אפילו לשפט לך:
 כי

ב א ו ר

אשר לו וילטרך הוא לבריות, כמאמר פתאי האומות. ורבותינו ז"ל אמרו המכובד אל יכזבו
 יותר מחומש (רע"ס):
 (יח) שפטים ושטרים, השופטים יפסקו הדין והשטרים יכריחו הנעלי דינין לסור אל משמעת
 השופטים: בכל שערך, באר בראן שישימו השופטים בכל עריהם באשר יתן להם השם את
 הארץ, כי בח"ל אינם חייבים למנות להם בית דין אבל כאשר ילעק המעוות יעמרו עליו הראוים
 לשפט ובמשפטיהם ישפטוהו או יעלה לארץ ושם ישפטוהו במקום המשפט, ובזמן הזה לאחר שבטלה
 הסמיכה, כיון שכל המשפטים בטלים מן התורה דכתיב לפנייהם ולא לפני הדיוטות, ואין הדיוטות
 אכן, ואין דינין בחובה לארץ אלא תקנה דשליחותיהו עבדין, אין אנו חייבים במלות מנוי
 השופטים מן התורה כלל. (הרמב"ן): לשבטיך, בכל שער שבע ושבע, ושופט השבע הוא ראש
 לכל בתי דינים של שבע, וממונה עליהם, כדרך שסנהדרין גדולה ממונים על כל בתי דינים
 שבישראל. (דעת הרמב"ן): (יט) לא תטה משפט, עם כל אחד מהשופטים ידבר. (הראב"ע):
 ויסלף

ה מ ע ר

(יח) שופטים ושטרים, עתה יזהיר על הדינים ומשפטי לך כי בלעדיהם כל תכון הללחת
 האומה

שֹׁחַד כִּי הִשְׁחָד יַעֲוֹר עֵינֵי חֲכָמִים
וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים: (כ) צְדִיק
צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶיהָ וַיִּרְשֶׁתָּ
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ: (כא) לֹא
תִטַּע לָךְ אֲשֶׁרָה כָּל־עֵץ אֲצִיל

מזבח

אונד קיינע בעשטעכענונג אנה
נעהמען, דען דיא בעשטע-
נונג מאַכט ווייזע לייטע
בלינד, אונד פֿערקעהרט דיא
וואַרטע דער גערעכטען.
(כ) גערעכטיגקייט, גערעכט-
טיגקייט זאָללסט דוא נאָכ-
טראַכטען, זאָ ווירד עם דיר
וואָהלגעהען, אונד דוא ווירסט
דאָ לאַנד בעהאַלטען, דאָ
דער עוויגע דיין גאַטט דיר
גיבט. (כא) דוא זאָללסט בייא דעם אַלטאַרע דעם עוויגען דייעם גאַטטעם, דען דוא ער-
ריכ-

תרגום אונקלוס

שֹׁחַדָא מְעוֹר עֵינֵי חֲכִימִין וּמְקַלְקֵל פְּתָנִימִין
תְּרִיצִין: (כ) קוֹשְׁטָא קוֹשְׁטָא הוּי רְדִיף
בְּדִיל דְּתִיחֵי וְתִירַת יַת אַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהֵיךָ
יְהִיב לָךְ: (כא) לֹא תַצֻּב לָךְ אֲשֶׁרַת כָּל
אילן

ר ש י

כי השחד יעור. משקבל שחז ממנו ח"א של
יטה את לבו אללו להפוך בזכותו: דברי
לדיקים. דברים המלודקים משפטי אמת:
(כ) לך לך תרדוף. הלך אחר ב"ד יפה:
למען תחיה וירשת. כדי הוא מנוי הדיינין
הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על
אדמתן: (כא) לא תטע לך אשרה. לחייבו
עליה משעת נטיעתה ואפילו לא עבדה
עובר בלא תעשה על נטיעתה. ולא תטע לך כל עץ אלל מזבח ה' אלהיך. אזהרה
לנוטע

ב א ו ר

ויסלף, מעקל ומעוות: צדיקים, בעלי דינין שהלך אתם: (כ) למען תחיה וירשת, כדאי
הוא מנוי הדיינין הכשרין להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן (סנהדרין ל"ג): (כא) אשרה,
כל אילן הנוטע על פתחי בית אלהים יקרא אשרה: כל עץ, בין אילן מאכל בין אילן סרק,
ועובר בלאו אפילו נטעה לשמים, כדי להרחיק כל הדומה לע"ז ממחשבת הבאים אל המקום
הנבחר

ה מ ע מ ר

האומה; והנה עד עתה דבר משה מן המלות שבין אדם למקום ואך אגב גררר לזה במועדי
ה' לשמח אתם לוי וגר, ושמיטת כספים בשנה השביעית שגם היא שנת לה', ומלות ההענקה,
ומכאן עד פסוק כי תבא יזכיר לרוב אך מלות שבין אדם לחבירו ומעשים היוצאים מן הכלל נבאר
במקום צ"ה, ורק דברים שהם מעניני רחוק ע"ז יתערב בתוכם, כי יען הכרת ה' הנכבד
ועזיבת עבודת זולתו הוא תכלית התורה לכן אליו ישוב תמיד. (יט) דברי צדיקים, לדעת רש"י
ות"א הכוונה דברים לדיקים ויתורגם (גערעכטע וואַרטע). (כ) למען תחיה וירשת, כמו שכתב
הראש"ע שתעמוד לך זו הירושה, כי כל דברי משנה תורה הם לעזיד כאשר כבר נחלו את
הארץ, או נאמר כי טעם הו"ו של וירשתם הוא כמו אם. (כא) ולא תטע, ידוע הוא כי
זימים הקדמונים היה מקום המשפט כבר נרצח נגד קהל עם, והיו גם אילנות אשר בדליותיהם
התאספו ראשי עם, וכן מסורג בדבורה והיא יושבת תחת תמר דבורה (שופטים ד' ה'), ואם
מלינו שהדיינים המה בצער העיר, אין הכוונה בצער ממשי, אך לפני השער מקום כל הבאים
ויוצאים יעברו עם, ולזה הזהיר פה שלא יטע אשרה וכל עץ אלל מקדש ה' להתאסף עם הדיינין,
כי כבר בא הקבלה שהלאו זה כולל הנוטע אילן בהר הבית, וגם אמרו ז"ל שיהר הבית עלמו ה'